

יהושע פרק י' מלחמת מלכי הדרום

מדרש תהלים מזמור כז ד"ה [ב] דבר אחר
דבר אחר נר לרגלי דבריו ואור לנתיבותיו. אימתי אמר דוד פסוק זה, כשהיה מהלך לעמק רפאים, אף על פי כן לא הלך למלחמה עד ששאל באורים ותומים, וכן את מוצא כשהלך שמואל למשוח את דוד, היו מלאכי השרת מקטרגין אותו לפני הקב"ה, ואמרו רבונו של עולם מפני מה נטלת המלכות משאול ונתת לדוד, אמר להם אני אומר לכם מה בין שאול לדוד, שאול הלך ושאל באורים ותומים, כיון שראה שבאו עליו פלשתים אמר לכהן אסוף ירך, ולא המתין עד שיגמור את הדבר, שנאמר ויהי עד דבר שאול אל הכהן [וגו', ויאמר שאול אל הכהן אסוף ירך] (שמואל א' יד יט), אבל דוד כשעה שראה את הפלשתים באין עליו בעמק רפאים, מיד התחיל לשאול באורים ותומים, שנאמר ויוסיפו עוד פלשתים [לעלות] וינטשו בעמק רפאים וישאל דוד [בה'] ויאמר לא תעלה הסב [אל אחריהם] (שמואל ב' ה כב כג), אין לך רשות לפשוט יד כהן, אפילו אם היו קרבין אצלך, עד שתראה ראשי האילנות מנענעין, שנאמר ויהי [בשמעך] את קול בראשי הככאים (שם), ולא מאחריהן, אז תחרץ (שם), לשון חיתוך, כענין שנאמר אם חרוצים ימיו (איוב יד ה), ולמה נתן לו סימן בראשי הככאים ולא מאחריהם, אמר ר' ברכיה מיני אילנות שכולם מלאים קוצים, שכל הנוגע בהם מיד בוכה, ללמדך שכל זמן שישאל שרונים בצער, כאילו צער לפני הקב"ה, שנאמר ככל צרתם לו צר (ישעיה סג ט). כיוצא בדבר אתה אומר וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה (שמות ג ב), ולמה מתוך הסנה, ולא מתוך אילן אחר, אלא על שם עמו אנכי בצרה (תהלים צא טו), כיון שבאו פלשתים, היו ישראל רואין אותן, ולא היו רחוקין מהם אפילו ארבע אמות, אמרו ישראל לדוד למה אנו עומדין, אמר להם כבר נצטוית מן השמים, שלא לפשוט יד בהם, עד שנראה ראשי האילנות מנענעין, ואם נפשוט יד בהן מיד אנו מתין, ואם אין נפשוט יד מהן מיד הורגין אותנו, ומוטב שנמות צדיקים ולא נמות חייבין, אלא אני ואתם נתלה עינינו להקב"ה, מיד נדרו כל האילנות, ומיד פשטו בהם, שנאמר ויעש דוד [כן] כאשר צוהו [ה'] ויך את הפלשתים (ש"ב ה כה), אמר הקב"ה למלאכי השרת, ראו מה בין דוד לשאול, מי גרם לדוד שניצל, דברו של הקב"ה שקיים והאיר לו, לכך נאמר נר לרגלי דבריו.

רש"י

(כא) לא חרץ לבני ישראל - הרי זה מקרא קצר, לא חרץ החורץ לאיש מבני ישראל לה לטונו. חרץ - לשון דבור הלשון, וכן (שמות יא ז): לא יחרץ כלב לטונו, וכן (שמואל ב ה כד): אז תחרץ, דוד, חקרא, חנעק קול השואות המלחמה:

רד"ק

(כא) מקדה בשלום - למעלה אמר וישב יהושע וכל ישראל עמו אל המחנה הגלגלה תחלה אחרי כלות המלחמה שבו הגלגלה וכאשר אמר ליהושע כי המלכים נחבאים במערה במקדה בא לו למקדה עד קצה המחנה וצוה מה שאומר שצוה ואחר שזנבו אותם שבו מקדה וצוה להמית את המלכים:

לאיש את לשונו - ת"י לא הוה ניזקא לבני ישראל למדחק גבר ית נפשיה וכן תרגם אנקלוס לא יחרץ כלב לשונו לא ינזק כלבא בלישניה אבל י"ת לשונו נפשיה, והמפרשים פירשו כי למ"ד לאיש נוספת ופירשו איש מהם לא חרץ לבני ישראל את לשונו ולמ"ד זו כלמ"ד הרגו לאבנר, והשלישי לאבשלום והדומים להם שכתבו בספר מכלל בחלק הדקדוק ממנו ואפשר לפרש למ"ד לאיש משמשת ופי' לאיש מבני ישראל כלומר אין צריך לומר לבני ישראל לרבים מהם שלא חרץ איש מהגוים האלה את לשונו כי אפילו לאיש אחד מבני ישראל לא חרץ איש מהגוי את לשונו:

מצודות ציון

(כא) חרץ - ענין תנועה, כמו (שמואל ב ה כד): אז תחרץ: